

פשיטה - דשדוש לתכלית

הצורך לשחוק מערכים גדולים של האויב מחייב פעולה בסדר כוחות גדול, למשך זמן ממושך. מערכה סדורה של פשיטות חוזרות ונשנות, בכוחות גדולים, עשויה להקנות לנו חלק מהיתרונות המבצעיים והמורליים הגלומים בפעולה קרקעית רחבת היקף, בלי לשלם מחירים מדיניים ופוליטיים הנגזרים מכיבוש המרחב

פשיטת כוח צנחנים בשכונת רימאל בעזה, נובמבר 2023. יש כמה סוגי פשיטות (מודיעין, חבלה והשמדה), הנבדלים זה מזה בתכלית המבצע, בשיטת הביצוע ובהיקף הכיבוש של היעד לפני הנסיגה. צילום: דו"ץ

להיקף הכוח, סוג הכוח, הסביבה, האויב וכדומה. למעט מקרים ייחודיים של פשיטות אסטרטגיות שעורכים כוחות מיוחדים, יש יחס ישר בין היקף הכוח העורך את הפשיטה ובין משכה והנזק שהיא מסוגלת לגרום לאויב. מאמר זה ינסה לבחון את הפשיטה בסדרי כוחות גדולים ולתת מספר דגשים לניהול מבצעים כגון אלה.

פשיטה ארוכת משך בכוח גדול - קווים לדמותה

במהלך שנות קיומו, צה"ל חובב מושבע של מבצעי פשיטה. בהיסטוריה של ישראל התקיימו פשיטות משוריינות, מוסקות, אמפיביות ורגליות רבות מספור, בסד"כ רב-חטיבית ומטה.³ יתרונותיהם של פעולות אלה על פני הפשיטות המיוחדות הקטנות יותר טמונים בהיקפן, בעוצמתן ובהתאם גם בתוצא הפוטנציאלי שלהן. חטיבה העורכת פשיטה משוריינת יכולה להישאר במרחב ימים מספר, לנהל מבצעי משנה ולגרום נזק רב לאויב - תוך שהיא נסוגה עם השלמת המשימה, ונמנעת מהעלויות המבצעיות והמדיניות הכרוכות בכיבוש מלא וארוך טווח של השטח.

מה הם המאפיינים הייחודיים לפשיטות ארוכות משך של יחידות גדולות, המבדילים אותן מאלה של יחידות קטנות יותר - מיוחדות או רגילות? הפשיטה של כוח גדול דומה בצורתה המבצעית הכללית לפשיטה של כוח מיוחד בהבדל עיקרי אחד, הגורר מספר שינויים בתכנון ובביצוע, משך קיום העליונות היחסית של הכוח הפושט על פני המגן. בספרו: Spec Ops Case Studies in Special Operations Warfare Theory & Practice על התיאוריה והמעשה של מבצעים מיוחדים, תיאר האדמירל האמריקני ויליאם ה' מקרייבן תבנית תיאורטית למבצעים מיוחדים.⁴ בתבנית זו, על המבצע המיוחד לחתור מהר ככל האפשר להשיג עליונות יחסית על פני המגן. עליונות

השימוש הבסיסי ביותר של כוח יבשה הוא לשם תפיסת שטח או הגנתו. ייחודו של הכוח היבשתי, בשונה מהכוח האווירי או הימי, הוא בנוכחותו המתמשכת במרחב מסוים. עם זאת, במהלך ההיסטוריה נהגו כוחות יבשה לתפוס שטחים זמניים, כאמצעי להשגת מטרות אחרות. צורת קרב זו מכונה פשיטה, ומלווים אותה הגיונות ושיטות יישום ייחודיים.

מבחינה תורתית, הפשיטה היא משימה בתורת קרב התקפה, המתבססת על הכנסת כוח צבאי בהפתעה למרחב מבצעים והוצאתו מיד לאחר השלמת המשימה. יש כמה סוגי פשיטות (מודיעין, חבלה והשמדה), הנבדלים זה מזה בתכלית המבצע, בשיטת הביצוע ובהיקף הכיבוש של היעד לפני הנסיגה. פשיטות יכולות להיערך בסיוע לקרב או מערכה נרחבים יותר או כמבצע עצמאי. הרעיון הטמון ביסוד הפשיטה הוא להחדיר כוח קטן יחסית שייצר תוצא גדול, ללא עלויות נלוות גדולות - בדם, דמים או "בוץ" מדיני. כך, פשיטה למטרות מודיעין עשויה להביא חומר מודיעיני יקר ערך; פשיטת חבלה יכולה להשמיד רכיבים קריטיים במערך האויב ופשיטות השמדה יכולות לשחוק את האויב. כל זאת בלי לגרור הפעלת סדרי כוחות גדולים מאוד וחשוב מכך, ללא צורך לערוך מבצעים ממושכים לטיהור המרחב ולהחזקתו למשך זמן ארוך. לפיכך, מבצעי פשיטה יכולים לקרוץ לדרג המדיני אם הוא נדרש לפתרון צבאי, אך אינו מעוניין לשאת בעלויות הכרוכות בדרך כלל בהפעלה נרחבת של כוחות יבשה.¹ בדמיון הפופולרי הפשיטה מתפרשת לעיתים כמבצע שהוא מנת חלקם של כוחות מיוחדים - קבוצת חיילים קטנה, בעלת הכשרה ייעודית ואמצעים מיוחדים, המגיעה אל היעד בשקט ויוצאת ממנו בזריזות ובמהירות. מבצעים מיוחדים רבים הם פשיטות, וסוג מבצעים זה הוא לחם חוקם של כוחות מיוחדים בכל רחבי העולם.² אולם הפשיטה היא צורת קרב בסיסית, ולכן כל כוח צבאי אמור להיות מסוגל לערוך אותה - תוך התאמת המשימה

טור נגמ"שי M-113 צה"לי בתנועה בכפר לבנוני במהלך מבצע ליטני, 15 במרס 1978. בהיסטוריה של ישראל התקיימו פשיטות משוריינות, מוסקות, אמפיביות ורגליות רבות מספור, בסד"כ רב-חטיבתי ומטה. צילום: מיכאל צרפתי, דו"ץ

אל היעד בזריזות, לבצע את המשימה בזמן הקצר ביותר האפשרי ולסגת במהירות. ההפתעה, הזריזות והמהירות, הן גורמי מפתח בפשיטה, ובמובנים רבים עומדים בבסיס צורת קרב זו. בעוד קל להבין איך אפשר להפעיל כוח לוחם קטן בזריזות, מהירות והפתעה, הפעלת כוח גדול יותר גוררת עימה דרישות המגבילות את המהירות ומקשות על השגת ההפתעה. בראש ובראשונה, כוח גדול צריך לרכז במרחב מסוים לפני הפעלתו. ככל שהכוח גדול יותר וכולל מספר רב של פלטרומות לחימה - תהיה הסתרתו קשה יותר, ריכוזו "רועש" יותר ויצריך זמן ארוך יותר. בעוד צוות כוחות מיוחדים אפשר להטיס מבסיס המרוחק מקו המגע ולהנחיתו באופן חשאי סמוך ליעד, גדוד טנקים נדרש להתאסף בשטחי כינוס ואז לעבור לשטחי היערכות. אם קיים מכשול, עליו לפרוץ אותו ואז לנסוע כל הדרך אל היעד.

בעוד בעבר היה אפשר לעשות זאת בלי להתגלות לאויב, כיום יש מגוון אמצעים המאפשרים לאויב התראה על כל ריכוז כוחות גדול, בטח כזה הכולל כלי רכב רבים. בין אמצעים אלה אפשר למנות צילומי לוויין אזרחיים, קהילת "מודיעין ממקורות פתוחים" העוקבת כמעט בקנאות אחרי תנועות צבאיות בעולם - כולל בזירות המרוחקות מעין הציבור בשגרה,⁵ דלף בשל שימוש במכשירים סלולריים על ידי החיילים ואזרחים המצלמים תנועות כוחות, יכולות איסוף טקטי על ידי רחפנים וכטב"מים הפועלים בצידו השני של הגבול וכדומה.

על אף שיש דוגמאות להפתעה מערכתית באמצעות סד"כ גדול,⁶ בעת המודרנית, הנחת המוצא של המתכן צריכה להיות שאי אפשר יהיה להשיג הפתעה בהינתן ריכוז סד"כים גדולים - קל וחומר באופן חוזר ונשנה ובהינתן המרחבים המצומצמים לפריסת כוחות בגבולות ישראל. המענה לאתגר זה עשוי לבוא מתפיסת הפעלת כוח בשם "התחלה קרה" (Cold Start). תפיסה זו גורסת שיש להציב בשגרה במרחב הגבול כמות כוחות

שמואל שמואל, ראש המכון למחקר צבאי במרכז דדו

זו מוגדרת כיתרון מכריע של הכוח התוקף על פני המגן. כיוון שהכוח התוקף במבצע מיוחד תמיד יהיה קטן וקל מיריבו, העליונות צריכה להיות מושגת ברגע המכריע במבצע - לעיתים אף לפני הקרב עצמו.

עם השגת העליונות היחסית, נדרש הכוח התוקף לשמרה כדי להבטיח את השגת יעדיו, שרידותו וסיומה המוצלח של המשימה. אולם עקב חולשתו הפנימית ביחס למגן, שימור העליונות הוא משימה קשה ולכן על הכוח התוקף לסגת בהקדם האפשרי. זאת מכיוון שעם התפוגגות העליונות היחסית, יהיה כוח זה בנחיתות הולכת וגדלה (לעיתים במהירות) שעשויה להביא לכישלון המבצע, גם אם יעדיו כבר הושגו, ואף השמדתו. השגת העליונות נעשית באמצעות הפתעה, באמצעות איכות הכוח ובאמצעות מיקוד יכולות ומשאבים גדולים - מודיעין, נכסים מסייעים, אימונים לפני המבצע וכדומה - בפעולה תחומה בזמן ומרחב.

על המבצע המיוחד לחתור מהר ככל האפשר להשיג עליונות יחסית על פני המגן. עליונות זו מוגדרת כיתרון מכריע של הכוח התוקף על פני המגן. כיוון שהכוח התוקף במבצע מיוחד תמיד יהיה קטן וקל מיריבו, העליונות צריכה להיות מושגת ברגע המכריע במבצע - לעיתים אף לפני הקרב עצמו

פשיטה של כוח גדול דומה למבצע מיוחד בשאיפה להכניס למרחב המבצעים כוח בסד"כ מוגבל, לזמן מוגבל ולתכלית מוגבלת, אך היא שונה ממבצע מיוחד ביכולת לתחזק את העליונות היחסית. כוח גדול יכול לייצר יתרון מכריע על פני האויב בראשית המבצע (ואף לפני ההיתקלות), ואז לבדוד את המרחב ולהמשיך לקיים את עליונותו בתוך מרחב המבצעים למשך זמן ארוך - ימים ואף שבועות. תחזוק זה של העליונות היחסית מביא לכך שמטרות הפשיטה יכולות להיות שאפתניות ונרחבות מאלה של מבצע מיוחד, אך גם שהמשאבים המושקעים במבצע צריכים להיות בהתאם. בהתנהלות הפשיטה, לפיכך, יש חשיבות מיוחדת לשלושה תחומים השונים ממבצע מיוחד "רגיל" הנדרשים להשגת העליונות היחסית ולקיומה - השגת ההפתעה בהינתן כוח גדול, הלוגיסטיקה לקיומו של כוח גדול ובידוד מרחב המבצעים למשך זמן הפשיטה (כולל הנסיגה מן המרחב).

ההפתעה

הבסיס של כל הפשיטות, ללא קשר לגודלן, משכן והרכב הכוחות המשתתף בהן - נותר זהה. יש לנצל את גורם ההפתעה, להגיע

מבצע "ניתוח מקומי" - פשיטת כוחות צה"ל על מפקדת הטרור בבית החולים שפאא', 1 באפריל 2024. הפשיטה מדגימה יכולת, נכונות ותעוזה לפעול בתוך שטח האויב גם לנוכח מחירים אפשריים בדמים. צילום: דו"ץ

צירים לוגיסטיים, החזקתם ואבטחתם תוך כדי הלחימה. בסוף המבצע יהיה צורך לפנות החוצה את כל היכולות הלוגיסטיות, לעיתים תחת אש. כל אלה שונים מהותית ממבצע מיוחד, מחייבים תשומת לב והכרחיים לשם קיום העליונות היחסית במהלך המבצע.

תשומת הלב ללוגיסטיקה הנדרשת לכוח פושט ניכרת בארגון האוגדות המוטסות בצבא האמריקני. במלחמת העולם השנייה, לדוגמה, היו באוגדה מוטסת אמריקנית (בשנת 1945) אגד לוגיסטי אוגדתי וגדוד סיוע מנהלתי רגימנטלי שתמכו ב־2,364 חיילים פר רגימנט. זאת בשונה מאוגדת חי"ר רגיל בה הייתה פלוגת אפסנאות ופלוגת חימוש בדרג האוגדה ועוד פלוגת סיוע מנהלתי רגימנטלית שתמכו ב־3,256 חיילים פר רגימנט.⁸ בחיל הנחתים יהיה בכל כוח משימה גורם לוגיסטי שווה גודל לגורם המתמך. בצוותי הקרב החדשים שמקים חיל הנחתים (המכונים גם רגימנטים לחימה במרחבי החופים - MLR) מתוקנן גדוד לוגיסטיקה לכל רגימנט, כדי לתמוך בכוח הקטן בכ־200-400 איש ביחס לצוות קרב גדודי "רגיל" (MEU).⁹

כדי לסבר את האוזן באשר לכמות האספקה הנדרשת לפשיטה גדולה וממושכת נביא דוגמה ממלחמת וייטנאם. בחודש מאי-יוני 1969 ערכו האמריקנים פשיטה רב־חטיבתית¹⁰ (מבצע Apache Snow) להשמדת כוחות וייטקונג וצבא צפון וייטנאם ומתקניהם במרחב עמקים א־שאו (A Sau) ודה־קרונג (Da Krong). במהלך 28 יום תוספקו הכוחות באמצעות 2,181 גיחות מסוקים (רובם המכריע מסוקי תובלה בינוניים מדגם CH-47 ו־CH-47)¹¹ הלחימה הצריכה כ־1,987 טון מזון מים וצר־פ, 2,250 טון דלקים ושמינים, 740 טון חומרי בניה ו־4,387 טון תחמושת. זאת ועוד, נדרש טיפול ופינוי רפואי לכ־121 הרגומים ו־719 פצועים שספג הכוח הפושט. כל זאת, כאשר הכוח הפושט הוא בעיקרו חי"ר וארטילריה, ולא כלל רכיב משמעותי של רק"ם או רכב.¹² כך, אפשר לראות שמבחינה לוגיסטית, פשיטה היא לחימה התקפית עצימה לכל דבר ועניין ואינה בבחינת "זבנג וגמרנו". קל וחומר שבנוסף צריך מראש לתת בה את הדעת לסוגיית הנסיגה - שגם היא במידה רבה סוגיה לוגיסטית.

שתאפשר פתיחה בפעולה צבאית ללא צבירת סד"כ נוסף. לפי רעיון זה, הכוח המוצב בגבול נדרש להיות גדול מספיק, ולכלול כוחות כשירים ומצוידים למשימות התקפיות כדי שיהיה אפשר להפריש כוחות לעריכת פעולות ההתקפיות.

הצבא ההודי מחזיק כיום בתפיסה מעין זאת כדי שיוכל לתת מענה התקפי מוגבל לתוקפנות פקיסטאנית באמצעות שלוחים, תוך הימנעות מחציית הסף למלחמה גרעינית. כך, לפי התפיסה, אמורים ההודים להציב בגבול עם פקיסטאן סד"כ של כ־8 צוותי קרב אוגדתיים למטרת התקפה מהירה (תוך 48-96 שעות) לטווחים מוגבלים בתוך שטח פקיסטאן (עד 80 ק"מ). נוסף על כך, הצבא ההודי מחזיק צוותי קרב אחרים הנמצאים בהגנה, כדי לתפוס שטחים שולטים לטובת השגת הסדר מדיני לסיום סבב הלחימה ולשם השמדת כוחות הצבא הפקיסטאני במרחב, ללא שאיפה להגיע להכרעה ואגב כך להסתכן בהסלמה למלחמה גרעינית.

התפיסה הקודמת הצריכה גיוס נרחב של כוחות והנעתם לשטחי כינוס סמוך לגבול. פעולה זו הצריכה זמן רב ונתנה לממשלת פקיסטאן שהות להיערך בעצמה מחד גיסא ולגייס את הקהילה הבין־לאומית להרגעת המצב מאידך גיסא - תוך שהיא נמנעת מתשלום על תמיכתה בשלוחים שתקפו מטרות בהודו.⁷ היקפי סד"כ, הזמן והמרחב בתפיסה ההודית גדולים משמעותית מאלה שיידרשו לצה"ל בכל אחד מגבולותיו, אך העיקרון דומה - הצבת כוחות התקפיים בשגרה תקשה על האויב להשיג התרעה לפני הפעלתם. בעוד בין הודו לפקיסטאן שורר מאזן אימה גרעיני המקשה על הפעלת כוחות יבשה בשגרה במבצעים חודרי גבול, הרי שבין ישראל לצבאות הטרור שבגבולותיה לא שורר מאזן זה ולכן העלות המדינית המרבית של פעולה קרקעית בשטח האויב קטנה בהרבה - בטח ובטח אם ייסוגו כוחותינו מהשטח לאחר סיום הפעולה.

הלוגיסטיקה לפשיטה

קיום הכוח במבצע מיוחד הנערך על ידי כוח קטן נעשה על ידי הכוח עצמו, באמצעיו. כוח קטן שכזה נדרש לשאת בעצמו את כל האמצעים, התחמושת, המים והמזון שיידרשו לו למשך המבצע - או להחזיק את היכולת להשיגם בעצמו בתוך מרחב המבצעים. זאת תוך הנחה שתספוקת או הפעלת יכולות חבירות עשויה לחשוף את הכוח ולסכן את גורם ההפתעה. זאת ועוד, כוח קטן לא אמור לערוך לחימה בדרכו אל היעד, וגם במקרה שמשמית הפשיטה היא השמדה, הלחימה על היעד אמורה להיות מצומצמת מאוד והוא לא אמור לשאת אמל"ח כבד כמעט בכלל. לפיכך, צריכת התחמושת והצר־פ של הכוח אמורה להיות מצומצמת. האתגר הלוגיסטי של מבצע מיוחד הוא לפני היציאה למבצע - בהעמסתו במספיק אספקה לשם קיומו במהלך המבצע עד לחזרתו לשטחנו, תוך שמירה על זריזותו וטביעת רגל מצומצמת.

מנגד, כוח גדול, המתכנן להישאר במרחב זמן מה ולקיים בו לחימה עצימה, מחייב לוגיסטיקה שתאפשר את קיום לחימה זו. הלוגיסטיקה של כוח פושט מחייבת אספקה רבה מאוד, יכולות אחזקה (כולל חילוץ כלים פגועים, ואולי אף תיקונם בשטח אם הפשיטה ארוכה מספיק) ורפואה. מכאן שקיום כוח פושט המתכנן לפעול במרחב מסוים זמן מה תחייב הקמה של "בסיס מבצעים קדמי" ארעי, מיגונו, אבטחתו והשמדתו עם נסיגת הכוח. בהתאם, פשיטה של כוח גדול מחייבת גם פריצת

ההיערכות להגנה

העליונות היחסית של מבצע מיוחד מתחילה להישחק מייד עם היחשפות הכוח. בשלב זה יכול המגן להזרים כוחות למרחב, לעבות את הגנת היעד לפשיטה ולהיערך להדוף את התקפת הפושט או לסכל את נסיגתו. גם פשיטה של כוח גדול מסתכנת באובדן העליונות היחסית עם חשיפת המבצע וסיכול תכליתו. אם תכלית הפשיטה היא השמדת אויב, עשויים הכוחות המגנים במרחב לנסות ולסגת ממנו או להזרים אליו תגבורות חדשות. הכוח המגן יכול לאבטח טוב יותר יעדים ואמצעים בעלי ערך מודיעיני, או להגביר את ערנותו מפני חבלה במתקניו.

במהלך המבצע, הכוח הפושט עשוי להידרש להתמודד עם לחימה מכמה אגפים - נגד כוח האויב במרחב ונגד כוחות אויב התוקפים אותו מבחוץ. לפיכך, כדי לקיים עליונות יחסית בתוך מרחב המבצעים, יש לבודד אותו למשך המבצע. הנקודה המדויקת של בידוד המרחב במהלך המשימה תלויה במטרות הפשיטה. אם המטרה היא לחסל כמה שיותר לוחמי אויב - יש צורך לסגור את השטח אפילו לפני תחילת הקרבות העיקריים. אם לחלופין מעוניינים לרוקן את המרחב מאזרחים, או להניח לכמה שיותר כוחות אויב להימלט כדי שאפשר יהיה להתפנות להשמדת תשתיות - ייעשה בידוד המרחב בשלב מאוחר יותר. בעוד בפשיטה קצרה אפשר להסתמך על חסימת צירים באמצעות כוחות קלים, בידוד מרחב לזמן ממושך מחייב הקמת מגננים קדמיים על שטחים שולטים וצמתים, שיאפשרו שהייה של הכוחות החוסמים וימנעו תנועה בין מרחב המבצעים למרחבים סמוכים.

מגננים אלה נדרשים להיות מסוגלים להתמודד עם לחימה "מבחוץ-פנימה" של כוחות המנסים לפרוץ את הכיתור, ו"מפנימה-החוץ" של כוחות אויב המנסים לסגת מהמרחב. הם עשויים להידרש לפעול בנתק לזמן מה, כפועל יוצא מכך שהאויב הנסוג ינוע לכיוונם מעורפם והאויב המנסה להבקיע ינוע לעברם מחזיתם. הם עשויים להידרש להשתתף במשימות טיהור המרחב ולהוציא לפועל פשיטות משנה אגב כך. לבסוף, מגננים אלה עשויים להידרש לחפות על נסיגת הכוח העיקרי ולפרוץ מכיתור אפשרי בעצמם. בהתאם, עליהם להיות כוחות איתנים המסוגלים לעמוד בלחימה עצימה.

תכלית הפשיטה

היעדר מאזן השמדה ההדדי, בד בבד עם חוסר הרצון להגיע לכדי מלחמה עצימה, הביאו את הפשיטה להיות הכלי המועדף על ישראל ועל אויביה בשנות ה-50 ובסוף שנות ה-70 של המאה ה-20. הפשיטה מאפשרת פגיעה חוזרת ונשנית באויב, תוך הימנעות מקבלת האחריות הממושכת על שטח - גורם המעסיק במיוחד את הדרג המדיני.

עם זאת, הפשיטה אינה דרך פעולה "זולה". היא מחייבת השקעת סד"כ ומשאבים ההולמים את מטרות המבצע, באופן חוזר ונשנה, למשך זמן ארוך. הפשיטה, מטבעה, אינה צורת קרב הכרעית, אלא שחיקתית. היא מבקשת להשיג עליונות מקומית ומוגבלת בזמן - גם אם למשך זמן של ימים עד כדי שבועות. השחיקה שמייצרת הפשיטה מתווספת במשך הזמן לתוצא שעשוי לשנות את החישוב האסטרטגי של האויב, ובהתאם גם את דרך פעולתו. תוך כדי כך, הפשיטה יוצרת מודיעין באמצעות איסוף מודיעין ושלל טקטי (אמש"ט) ושביים, ומחזקת את ההיכרות הטקטית בין הכוחות השונים. כאן טמון עקב אכילס

אפשרי של הפשיטה - היא עשויה לחזק את האויב אם הוא מצליח ללמוד טוב יותר את דפוס פעולות כוחותינו. עם זאת, החיכוך ההדדי עשוי לאפשר גם לצד הפושט ללמוד את האויב, בשונה מפשיטות אוויריות שבהן תחרות הלמידה היא יותר חד-צדדית (בהיעדר התנגדות אקטיבית של המגן).

סוגיות הלוגיסטיקה, ההפתעה ובידוד המרחב, הן רק חלק מהנושאים המצריכים התאמות בתכנון הפשיטה ובביצועה, ועלינו לתת את הדעת לייחודיות צורת קרב זו ולהבדלים ביישומה בכוחות גדולים ביחס ליישומה בכוחות קטנים. אף שכל כוח אמור להיות מסוגל לערוך פשיטה, אפשר שיש היגיון בארגון ובניין של כוחות פשיטה ייעודיים - הן כוחות קלים והן כוחות כבדים - אם ברצוננו לנצל גישה זו באופן מיטבי. אפשר שמשימה זו מתאימה במיוחד למגוון עוצבות הקונצ'פנט ("קומנדו", "חיר-אש קל" ו"רב-ממדיות") שהקים צה"ל בשנים האחרונות.

קיום הכוח במבצע מיוחד הנערך על ידי כוח קטן נעשה על ידי הכוח עצמו, באמצעיו. כוח קטן שכזה נדרש לשאת בעצמו את כל האמצעים, התחמושת, המים והמזון שיידרשו לו למשך המבצע - או להחזיק את היכולת להשיגם בעצמו בתוך מרחב המבצעים

לבסוף, הפשיטה מדגימה יכולת, נכונות ותעוזה לפעול בתוך שטח האויב גם לנוכח מחירים אפשריים בדמים. כיוון שהמלחמה היא בסופו של דבר תחרות בכוח רצון, אין לזלול בהדגמות אלה ובהשפעתן על האויב ועל הבנתו את נכונותנו להכות בו. אף על פי כן, יש להסביר לכוחותינו ולציבור את ההיגיון העומד בבסיס "מערכת של פשיטות", כדי למנוע הופעתן של שאלות "מדוע צה"ל נסוג מהמרחב רק כדי לחזור אליו" ותחושה של חוסר תוחלת אסטרטגית (הידועה גם כ"דשדוש" או "בוץ"). בד בבד, יש לחבר את הפשיטות למסגרת אסטרטגית ומדינית כוללת, כדי להימנע מתופעת "פול גו בניוטרל" המאפיינת מערכות ממושכות רבות - ללא קשר לתווך שהכוח מופעל בו.

סיכום

במציאות הנוכחית בה נמצאת ישראל, אנו נדרשים לפעול נגד נוכחות אויב בגבולותינו וההיסטוריה הקרובה והרחוקה לימדו אותנו שיש לעשות זאת בשגרה משני צידי הגבול.¹³ הצורך לשחוק מערכים גדולים ומוכנים של האויב שנבנו בגבולותינו, מחייב פעולה בסדר כוחות גדול, למשך זמן ממושך. בשונה ממה שאולי מקובל לחשוב, גם כוח גדול ו"רגיל" מסוגל לערוך פשיטות - תוך תשומת הלב לנקודות השוני בין הפשיטה המיוחדת של כוח קטן לבין הפשיטה הממושכת יותר של כוח גדול. מערכה סדורה של פשיטות חוזרות ונשנות, בכוחות גדולים, עשויה להקנות לנו חלק מהיתרונות המבצעיים והמורליים הגלומים בפעולה קרקעית רחבת היקף, בלי לשלם מחירים מדיניים ופוליטיים הנגזרים מכיבוש המרחב.

אם נבחר בדרך זו, עלינו לעשות זאת תוך תשומת לב לאופי המתמשך וההתשתי של מערכה מסוג זה, תוך נכונות לספוג פעולות תגמול מהאויב ובתשומת לב לתחרות הלמידה ההדדית.

ההערות למאמר זה מתפרסמות בסוף הגיליון.

שתיקת הקצינים (עמ' 4)

1 אבולעפיה, א' (אוקטובר 2010). האומץ להביע דעה עצמאית. מערכות 433, עמ' 20-27

2 שם

3 אילנאי, א' (4 בנובמבר). "להרצי אין אויבים, אבל גם אין לו חברים": רמטכ"ל המלחמה - פרופיל. ישראל היום; יהושוע, י' (2024, 6 ביוני). קצין בכיר בביקורת נוקבת: "המטכ"ל מנותק מהשטח. יש חוסר אמון. כך לא יושג ניצחון". YNET; יהושוע, י' (2024, 4 ביוני). "אני זה שנכשל? האחראים למחדל עדיין בתפקיד": העימות בין האלוף לרמטכ"ל. YNET

4 זיתון, א' (17 בנובמבר). חשיפה: הכביסה המלוכלכת מצה"ל במסמך נוקב של קצין בכיר. YNET

5 רפפורט, ע' (9 בינואר). "אדום מבושה" - הקצין הבכיר כתב לרמטכ"ל דו"ח קשה על שחיתויות ובעיות ערכיות בצה"ל. IsrealDefense

6 אתר צה"ל (16 באוקטובר)

7 הרמטכ"ל ספר 80

8 שם

9 מינקוב, י' (נובמבר 2018), "הבעת דעה על ידי מפקדים בכירים בצה"ל: תכנית לשינוי תרבות ארגונית", מערכות, 480-1, עמ' 85-82

10 מינקוב, שם

11 ARMY LT. COL. PAUL YINGLING, A failure in generalship; Armed Forces Journal, (2007, March 1). <http://armedforcesjournal.com/a-failure-in-generalship>

12 Commander Phillip E. Pournelle, The Rise of the Missile Carriersn, U.S. Naval institute, Vol.nhs 139/5/1,323, (May 2013). <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2013/may/rise-missile-carriers>

13 DOUGLAS A. MACGREGOR , Future Battle: The Merging Levels of War, U.S. Army War College,ATTN: Parameters,122 Forbes Avenue,Carlisle,PA,17013-5238

14 המאמר תורגם לעברית ופורסם ב"מערכות": מקגרור, ד"א (1995). הרמות המתמזגות במלחמה. מערכות, 339, עמ' 36-43

15 חזות, ג' (2024). צבא ההיי־טק וצבא הפרשים. מערכות, מודן ומשרד הביטחון

16 גנסבורג, י' (אוגוסט 2013). רוצים צבא חזק? חנכו את הקצינים להביע באומץ דעות עצמאיות. מערכות 450, עמ' 28-33

17 מינקוב, שם

מפנקסו של מפקד

סיהור מרחב - ההיית או חלמתי חלוס? (עמ' 10)

1 מיכלסון, א (2011). צה"ל הכין שיעורי בית. מערכות 440

2 תורג'מן, ש"ס, (ינואר 2012). מבצעי כוחות היבשה. מערכות. כך ראשון - מבוא זרוע היבשה/ צה"ל מאי 2021. טכניקות היסוד לצוות הקרב הפלוגתי זרוע היבשה/צה"ל

4 תורג'מן (ינואר 2012), עמ' 86 שם

5 שם

6 שם

7 סימנים חריגים בקרקע המעידים על כך שמישהו דרך בה או קריסה המעיזה על מנהרה גילת, א' (ינואר 2024). "ניצחון בתחרות הלמידה יביא לניצחון בקרב". מערכות 501, עמ' 4

פשיטה - דשדוש לתכלית (עמ' 18)

1 אג"ם-מה"ד (מאי 1963). תורת הקרב - כך א': התקפה, התקדמות ורדיפה, פשיטה ומארב, מטכ"ל - עקד כללי 1-2, עמ' 196-200; זרוע היבשה- תו"ת (ינואר 2012). מבצעי כוחות היבשה - כך שני: התקפה, התקדמות ורדיפה ופשיטה, מד"י - יבשה 3-זי-6, עמ' 277-280

2 משימות הכוחות מיוחדים בצבאות שונים משתנות. לאמריקנים, לדוגמה מנעד משימות רחב הכולל גם מבצעי מידע, סיוע לכוחות ביטחון מקומיים, לוחמה פסיכולוגית וכדומה. בצבאות אחרים מנעד המשימות עשוי להיות מצומצם יותר ולכלול רכיב גדול יותר של מבצעי לחימה (המכונים בעגה האמריקנית Direct Action). למשימות הליבה של הכוחות המיוחדים האמריקניים ראו: אמ"ץ-תוה"ד, מבצעים מיוחדים, תצפית 77, עמ' 31-68 אמ"ץ-תוה"ד (יולי 2012). יחידת אמל"ח מיוחד גדוד 88 "דב לבן" 1969-1974. זרקור היסטורי 39 (גרסה של מסמך זה פורסמה גם בגיליון מס' 5 של כתב העת "יסודות"); לסקירת מספר מבצעי פשיטה בסד"כים גדולים המתמקדת בסוגיות מערכתיות ומדיניות של מבצעים אלה ראו: פרידמן, י' (פברואר 2017). אכיפה - הגיון פעולה נוסף לאסטרטגיית צה"ל. פרסומי מרכז דדו

4 McRaven, W.H. (1996). Spec Ops: Case Studies in Special Operations Warfare Theory & Practice. Presidion Press תוה"ד (נובמבר 2013). מבצעים מיוחדים. תצפית 77, עמ' 69-174 <https://twitter>

- מערכות, עמ' 268, 55
- 3 שופטים, ז': 17
- 4 שם, 19-22
- 5 קדיש, א' וארנוולד, מ' (2008). קרבות יבוס. משרד הביטחון, עמ' 153-181
- 6 שמש, א' (1995). בכוח התחבולה. מערכות, עמ' 93
- 7 זרוע היבשה (פברואר 2016). הפיקוד והשליטה במבצעי כוחות היבשה. מפקדת זרוע היבשה, עמ' 106
- 8 משלי, כד: 6
- 9 קואלס, ו' (1958). מפקד הרפאים. מערכות, עמ' 104
- 10 ברעם, א' וטורגן, ש' (אוגוסט 2022). עקרונות המלחמה: התאמתם למאפייני המלחמה בעת הנוכחית. מערכות 494, עמ' 11
- 11 שמש, א' (1995). בכוח התחבולה. מערכות, עמ' 93
- 12 המחלקה לתו"ל (פברואר 2007). עקד עקרונות המלחמה. אמ"ץ-תוה"ד, עמ' 23
- 13 שם, עמ' 24
- 14 איזנקוט, ג' (2019, 21 בנובמבר). חיוניות התמרון היבשתי. הרצאה בכנס התמרון היבשתי ככלי חיוני בביטחון הלאומי, מכון למחקרי ביטחון לאומי (INSS)
- 15 איילנד, ג' (2018). לא נרדם בלילות. ידיעות ספרים, עמ' 84
- 16 סימפקין, ר' (1999). מרוץ אל העתיד. מערכות, עמ' 60, 152
- 17 לידל-הארט, ב' (1956). אסטרטגיה של גישה עקיפה. מערכות, עמ' 14
- 18 בזק, י' (אוגוסט 2018) בין הכרעה לניצחון, בין תמרון לשחיקה. מערכות 479, עמ' 28-30
- 19 לידל-הארט, ב' (1956). אסטרטגיה של גישה עקיפה. מערכות, עמ' 344
- 20 מרכז כובד, נכסים חיוניים, תורפות, מה יכריע, איך יכריע
- 21 הירש, א' (מאי 2022). עדכון תבנית הפקמ"ב בכוחות היבשה - למה צריך לעדכן ומדוע זה הכרחי. מערכות 493, עמ' 42-47
- 22 בהרב, א' וישורון, נ' (2021, 11 באוגוסט). פרק עשירי - רעיון מבצעי ותחבולה. למידה בתנועה - הפודקאסט של המכללות הצבאיות
- 23 ריאיון עם אלוף ירון פינקלמן, מחנה אסף שמחוני, באר שבע, (2024, 15 פברואר)
- 24 מגל, י' (2023). קותי. מטר, עמ' 53
- 25 זלמנוביץ, ב' (עורך) (2017). לחימת צג"ם 63 קרב
- com/2023gazawar העוקב אחר פעולות צה"ל בעזה; המשתמש https://twitter.com/War_Mapper העוקב אחרי עימותים בכל רחבי העולם ו-https://twitter.com/Deepstate_UA העוקב אחרי המלחמה בין רוסיה לאוקראינה
- 6 לדוגמה במתקפת הצבא האוקראיני בחארכיב באוגוסט-ספטמבר 2022 השיגו האוקראינים הפתעה טקטית למרות ריכוז כוחות משמעותי. Koshiw, I., & Tondo, L. (2022, September 10). Ukraine's southern offensive "was designed to trick Russia". The Guardian
- 7 מרכז דדו-אמ"ץ (2021, 22 ביוני). תפיסת ההפעלה של צבא הודו "התחלה קרה" (Cold Start). קרוב ורחוק 33
- 8 אמ"ץ-תוה"ד (מאי 2013). עוצבת היסוד - החטיבה והאוגדה בצבאות העולם. תצפית 76, עמ' 15-21
- 9 כך - גדוד סיוע מנהלתי בכוח משימה "גדודי" (MEU), חטיבת סיוע מנהלתי בכוח משימה חטיבתי (MEB) ואגד סיוע מנהלתי בכוח משימה אוגדתי (MEF). ראו: MCRP 1.10. (2015, August 26). Organization of the United States Marine Corps. HQ USMC, pp. 1-5; Marine Littoral Regiment. (2023, January 11). Marines.mil
- 10 שישה גדודים אמריקניים, שבעה גדודים של הצבא הדרום וייטנאמי ועוד מספר גדול של כוחות סיוע קרבי ומנהלתי
- 11 זאת נוסף על כ-905 גיחות מטוסים כנף קבועה (777 לסיוע אוויר התקפי ו-128 לגיחות סיוע מנהלתי). מבחינת סיוע אוויר התקפי, סך החימוש שהוטל במהלך המבצע עמד על כ-1,387 טון חנ"ם ו-221 טון נפלאם
- 12 Corps XXIV. (1969, August 27). Combat Operations After Action Review - Operation Apache Snow. אחד הקרבות במבצע מוכר בשם הקרב על גבעת המבורגר והונצח בסרט John Irvin (Director), (1987). Hamburger Hill. Paramount Pictures
- 13 לקריאה על תפיסת הגנת הגבולות הפעילה של צה"ל בעבר ועל השתנותה ראו: ברלוביץ, א' (ינואר 2017). התפתחות תפיסת הגנת הגבולות בצה"ל - 1948-2016. פרסומי מרכז דדו
- איפה התחבולה? (עמ' 22)**
- 1 אוריך, י' (2009, 14 באוקטובר). צה"ל מציג: כך נפעל במערכה הבאה. אתר צה"ל
- 2 עקביה, א' (1993). אורד וינגייט: חייו ופועלו.